

KLASSIFISERING OG VERNEVERDI AV MYRER I SØR-NORGE

Av amanuensis Asbjørn Moen.

Foredrag 12.12. 1972 under Det norske myrselskaps symposium om myr og torv.

MYRRESERVATPLANEN I NORGE

Arbeidet med den norske myrreservatplanen utføres etter oppdrag av Miljøverndepartementet, Avdelingen for naturvern og friluftsliv, og professor Olav Gjærevoll er leder for arbeidet.

Systematiske registreringer av myrer over større deler av landet startet i 1969 ved at myrkonsulent Per Hornburg og jeg ble engasjert i arbeidet. Hornburg har arbeidet i Nord-Norge, og det henvises til hans artikkel om arbeidet i den landsdelen.

I Sør-Norge har universitetslektor Kjell Ivar Flatberg og jeg samarbeidet om arbeidet. Vi har prioritert pressområdene, og for Osloområdet, Vestfold, Lista og Jæren regner vi med å ha vurdert myrene som er aktuelle som myrreservater etter naturvernloven. I de øvrige delene av Sør-Norge har vi måttet arbeide mer grovmasket, og vi har først og fremst søkt å finne fram til myrer av høy internasjonal og nasjonal verdi, mens de mer lokalt betonte kriterier ikke har kunnet tas med.

I låglandsområdene i Sør-Norge gjenstår nå systematiske registreringer i midtre og nordre del av Hedmark og i Møre og Romsdal. Dessuten må det foretas mer systematiske registreringer i Trøndelag, da undersøkelserne der i prøveåret 1969 ikke var dekkende. I Sør-Norge er myrene i fjellet stort sett ikke undersøkt m.h.p. verneverdi, da det normalt ikke haster med å finne fram til de verneverdige myrene i fjellregionen, dessuten er et utvalg av myrer sikret allerede i våre nasjonalparker.

KLASSIFISERING AV MYR

Begrepet myr defineres på en rekke forskjellige måter. Geologisk sett er myra en lagrekke torv, botanisk er myra voksested og substrat for en viss type vegetasjon, mens geografisk sett er myra et landområde. Med utgangspunkt i hver av disse og flere andre definisjoner kan en foreta klassifisering av myrene, og det eksisterer et stort antall klassifikasjonssystemer.

Ved undersøkelserne av myrer i Sør-Norge i forbindelse med den norske myrreservatplanen, er myrene først og fremst søkt klassifisert etter *vegetasjon* og *hydrotopografi*. Den hydrotopografiske klassifiseringen bygger på den hydrologiske inndeling av myrene og på my-

renes form og utseende. For begge klassifiseringssystemer gjelder en todeling av myrene i ombrotrof og minerotrof myr som grunnleggende.

Ombrotrof myr (nedbørsmyr) er de områder av et myrkompleks som bare får tilført vann fra nedbøren (ombrogent vann).

Minerotrof myr (jordvannsmyr) er de områder av et myrkompleks som i tillegg til nedbørsvann også får tilført vann som har vært i kontakt med mineraljorda (minerogent vann).

Ved kartleggingsarbeid skilles mellom myrkomplekstyper, og avgjørende for betegnelsen er hvilken av de to typene som dominerer.

Ombrotrofe myrkompleks består nesten i sin helhet av ombrotrofe elementer, mens bare mindre deler er minerotrofe.

Minerotrofe myrkompleks er dominert av minerotrofe elementer.

Hydrotopografiske myrkomplekser.

Topografi, berggrunn, løsavleiringer og klima er faktorer som virker inn på dannelsen av ulike typer av myrkompleks. Regionale forskjeller i disse faktorer gjør at ulike myrkomplekstyper er bundet til bestemte regioner i landet. Særlig er klimafaktoren viktig når en skal forklare den regionale forekomst av typene.

Både av ombrotrofe og minerotrofe kompleks skilles det mellom flere hovedtyper, som oftest kan tas ut ved flybildetolkning. I fig. 1 er skjematisk framstilt hovedtypene i vårt land.

1. Konsentrisk høgmyr.

Det høyeste punkt på myrkomplekset ligger i eller nært sentrum på de sentrale, ombrotrofe delene. Omkring dette er myrstrukturene ordnet konsentrisk. Myrkomplekset har «bløtkakeform» med et sentralt åpent ombrotroft parti omgitt av ombrotrof kantsone med furu. Det hele er omkranset av den minerotrofe «laggen». Denne virker som dreneringssystem og hindrer minerogent vann å trenge inn på de ombrotrofe delene.

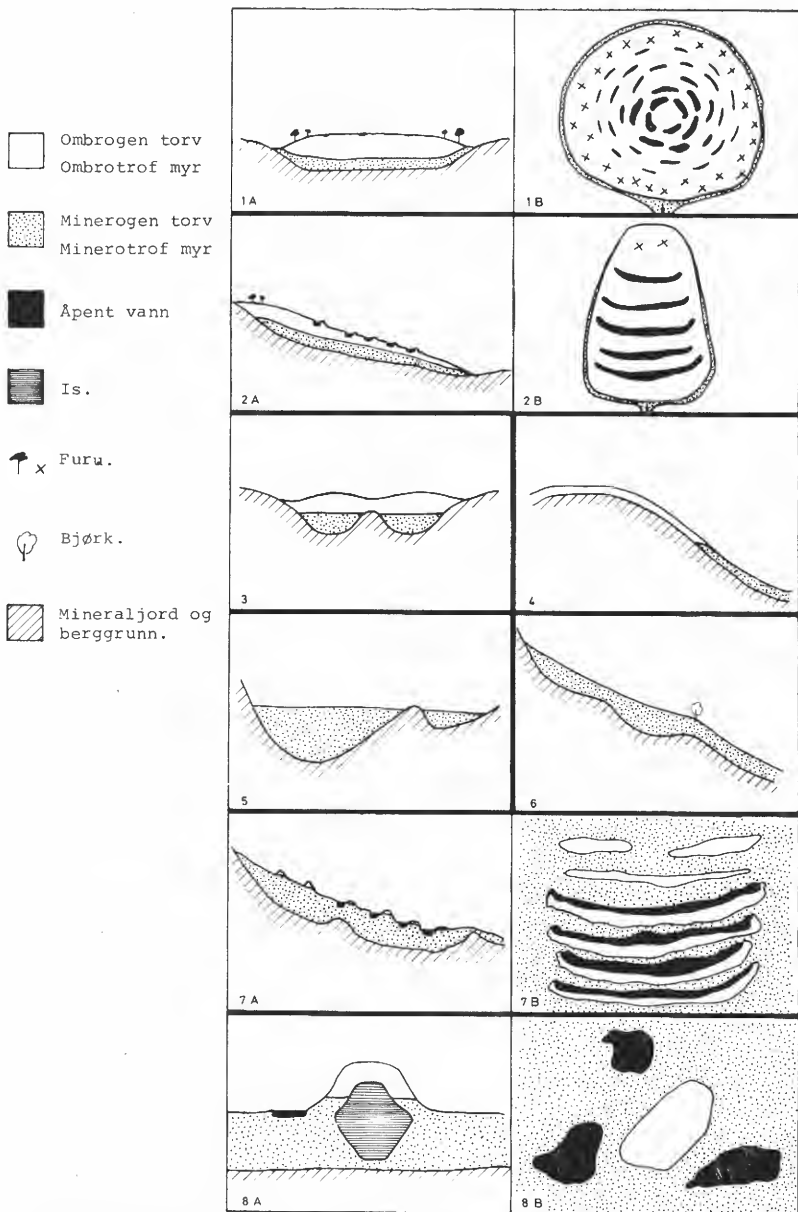
Denne komplekstypen dannes bare på flat mark, oftest over gjen-grodde tjern.

Dannelsen av typiske konsentriske høgmyrer kan bare finne sted i helt bestemte klimaregioner. Dette gjør at typen er regionalt bundet, og i vårt land fins den først og fremst i låglandet (under 200 m) i Østfold og Akershus.

2. Eksentrisk høgmyr.

Det høyeste punkt ligger nær fastmarkkanten, og de ombrotrofe elementene er ensidig hellende med strukturene ordnet på tvers av fallretningen (jfr. figuren). Lagg fins bare for deler, men ofte er myrkomplekset delt i flere ombrotrofe partier av minerotrofe «drag». Det fins flere typer med ulik utbredelse.

De eksentriske høgmyrene dannes vanligst i svakt hellende terreng.

Fig. 1. Skjematisk framstilling av hovedtyper av myrkompleks. A: profil, B: overflatestruktur. Høgdeskalaen er sterkt overdrevet. Etter bl.a. Sjørs (1967), Bellamy (1972).

- 1—4: ombrotrofe myrkompleks.
- 5—8: minerotrofe myrkompleks.
- 1 A, B. Konsentrisk høgmyr.
- 2 A, B. Eksentrisk høgmyr.
- 3. Atlantisk myr.
- 4. Terrengdekkende myr.
- 5. Flatmyr.
- 6. Bakkemyr.
- 7 A, B. Streng- og blandingsmyr.
- 8 A, B. Palsmyr.

Dette er den vanligste ombrotrofe komplekstype på Østlandet og i Trøndelag med unntak av kysten. Typen fins på Østlandet lenger nordover enn foregående type (til Elverum) og dessuten høgere over havet (til 400—500 m). Flere undertyper kan utskilles, og myrkompleks tilhørende de eksentriske høgmyrene synes å forekomme helt til Andøya.

Høgmyrer (type 1 og 2) mangler i typisk utforming i Vest-Norge.

3. *Atlantisk myr.*

Flate eller svakt hellende ombrotrofe myrkompleks med manglende lag og kantskog og oftest med svake strukturer som ikke danner noe systematisk mønster. Ofte er dette store sammenhengende myrkompleks som er dannet ved at flere adskilte kompleks er vokset sammen ved ombrogen torvdannelse.

Slik jeg oppfatter komplekstypen, innbefattes de fleste av de ombrotrofe myrkompleksene i låglandet langs kysten fra Lista og nordover i alle fall til Nordland.

4. *Terrengdekkende myr.*

Dette er ombrotrofe myrer som dekker landskapet som et teppe. Myrene er dannet ved tørr forsumpning og dekker plataer og skråninger i sterkt hellende terreng.

Denne komplekstypen fins fra Rogaland og langs kysten i alle fall nordover til Andøya. I Sør-Norge er typen vanligst i litt høgereliggende områder, ofte litt innenfor kysten. I Trøndelag fins den f.eks. ikke uvanlig i de midtre delene, der den forekommer i høgderegionen 300—600 m i de sterkt nedbørrike områdene.

5. *Flatmyr.*

Dette er minerotrofe, flate myrkompleks. Typen fins i de aller fleste klimaregioner der det kan dannes myr, og den fins overalt i vårt land.

6. *Bakkemyr.*

Dette er myrer der det er en betydelig helling.

Elementer av bakkemyr fins i store deler av landet, ofte nedenfor kilder og andre grunnvannsframspring. Men egentlige bakkemyrkompleks i Sør-Norge fins bare opp mot og i fjellet. På Østlandet er det først når en kommer over 500—600 m at bakkemyrkompleksene blir

vanlige, mens høgden for bakkemyrenes hovedforekomst avtar nordover, og i Nord-Norge fins bakkemyrer vanlig helt ned til havnivå.

Det fins knapt noe land der bakkemyrene utgjør så stor del av landskapet og er så varierte som i Norge. Dette skyldes bl.a. vårt humide, kalde klima og den sterkt varierte topografi og geologi. I områder med høg humiditet fins bakkemyrkompleks med gjennomgående helling 15—20°, og i så bratt terreng forekommer knapt myrdannelse i noen annen del av verden.

7. Streng- og blandingsmyr.

Denne myrkomplekstypen har sin mest typiske utforming på store moreneflater med svak helling. Strengmyrene har regelmessig vekslning mellom lange, smale forhøyninger (strenger) som virker demmende, og våte, flate partier (flarker). Som vanlig med slike strukturer på myrene, danner disse rett vinkel på myrenes hellingsretning, og dermed blir strukturene meget regelmessige.

Streng- og blandingsmyrkompleksene kan deles i en rekke undertyper som ofte forekommer i helt bestemte geografiske områder.

Denne komplekstypen er vanligst i de østlige og nordlige deler av Fennoskandia, men forekommer også i fjellet lenger sør. I vårt land mangler typiske kompleks i de vestlige delene, men de forekommer fra Agder og nordover. På Østlandet fins komplekstypen oftest i høgderegionen 500—800 m o.h., og i nordre deler av landsdelen fins store strengblandingsmyrer. Store streng- og blandingsmyrer fins på Finnmarksvidda, og ellers i Nord-Norge helt ned til havets nivå.

8. Palsmyr.

Palsene er store torvhauger (ofte 6—7 m høge) med en kjerne av frossen, minerogen torv med innsprengte sjikt og linser av nesten rein is. Palsene har et overflatelag av ombrogen torv, og da de fins spredd på flate minerotrofe myrer, har palsmyrkompleksene store likheter med blandingsmyrene.

Palsmyrer dannes bare i områder med små nedbørsmengder og med gjennomsnittlig årstemperatur under — 1°C. Palsmyrene fins i vårt land bare i de indre deler av Troms og Finnmark.

Inndeling etter vegetasjonen.

Regionale forskjeller.

Ved klassifisering av myrene ut fra vegetasjonen, kan en også betrakte myrkompleksene som helhet og definere ulike vegetasjonskompleks. På samme måte som en har funnet at hydrotopografiske komplekstyper har en regional fordeling, finner en at noen typer av vegetasjonskompleks er regionalt fordelt.

I Norge er det tydelig regional forskjell i myrenes hydrotopografi og vegetasjon etter en *nord-sør-gradient*, en *øst-vest-gradient* og etter *ulik høgde over havet*. Selv om det i dag er gjort alt for lite i

vårt land til å trekke de regionale grensene for myrvegetasjonen, er noen hovedtrekk klare. Som eksempel på en relativt klart definert type med begrenset regional forekomst kan nevnes *Gråmosemyrkomplekset* som bare forekommer i de oseaniske delene av landet. Ved siden av gråmose (*Rhacomitrium lanuginosum*) som oftest dominerer tuvevegetasjonen, karakteriseres typen også av en rekke andre arter med vestlig utbredelse. Tilsvarende fins østlige kompleks-typer som har innslag av østlige arter. Forskjellene i myrvegetasjonen sør og nord i landet kan også karakteriseres av innslag av sørlige og nordlige arter. Det er også store forskjeller mellom vegetasjonen i låglandet og i fjellet.

Lokale forskjeller.

Innenfor det enkelte myrkompleks kan det være store forskjeller i vegetasjonen. Disse forskjeller har dannet grunnlaget for å klassifisere myrene i århundreder. Eventyrforfatteren Hans Chr. Asbjørnsen var den første her i landet — han klassifiserte myrene for å finne ut av brenntorvverdien. Det fins en rekke senere klassifikasjonssystemer som på samme måten har vært praktisk rettet. De viktigste av disse systemene er redegjort for hos: *Løddesøl, Aa. og Lid, J. 1950. Myrtyper og myrplanter. Oslo.*

Nyere fennoskandisk myrforskning (særlig etter den svenske økologen Hugo Sjørs) har utviklet andre klassifikasjonssystemer for myrvegetasjonen. Det skilles vanligvis mellom tre hovedgradienter i vegetasjonen, og disse vegetasjonsgradientene henger sammen med variasjoner i de økologiske forhold.

A. Fattig — rik vegetasjonsgradienten.

Som nevnt foretas en hovedinndeling mellom ombrotrof og minerotrof myrvegetasjon. Den ombrotrofe vegetasjonen er den aller fattigste i fattig-rik-serien, idet vegetasjonen bare får tilført næring gjennom nedbøren. Den minerotrofe vegetasjonen deles videre i *fattig, intermediær, rik* og *ekstremrik*, og det fins gradvise overganger mellom disse enhetene.

Forskjellen i vegetasjonen langs fattig-rik-gradienten henger sammen med torvens og myrvannets næringsinnhold (pH, ledningsevne, Ca-innhold osv.). Mens f.eks. pH på ombrotrofe myrer gjennomgående ligger omkring 3, 5—4, 0 er den på de minerotrofe myrene høyere, og den øker gjennom serien av enheter, og de rikeste myrene har pH over 7,0.

Enhetene karakteriseres gjennom planteartene, idet det er svært få arter som fins i alle enhetene. På de ombrotrofe myrene kan bare et fåtall karplanter klare seg (20—30 arter). Antallet karplanter øker fra enhet til enhet etter fattig-rik-serien, og i rikmyrvegetasjonen fins mer enn 100 forskjellige karplanter. Flere av våre orkideer er f.eks. bundet til den ekstremrike vegetasjonen.

Nedenstående skjema viser fordelingen av en del arter langs fattig-rik-gradienten. Gjelder for Trøndelagsområdet med unntak av kysten:

Artsgruppe	Ombrotrof vegetasjon	Minerotrof vegetasjon			
		Fattig	Intermediær	Rik	Ekstremrik
1			— — — —		
2				— — — —	
3					
4					
5					
6					
7					
8			— — — —		
9					
10					

————— : Vanlig forekomst

- - - - : Sjelden eller spredt forekomst

Uten symbol: Manglende eller tilfeldig forekomst

Artsgruppene.

1. Arter i ombrotrof og fattig (sjelden intermediær) vegetasjon.

Melampyrum pratense, Rubus chamaemorus, Calliergon stramineum, Cephalozia spp., Cladopodiella fluitans, Dicranum leioneuron, D. undulatum, Drepanocladus fluitans, Gymnocolea inflata, Sphagnum balticum, S. compactum, S. cuspidatum, S. fallax, S. girgensohnii, S. lindbergii, S. magellanicum, S. majus, S. rubellum, S. russowii, S. tenellum.

2. Arter i ombrotrof, fattig og intermediær (sjelden rikere) vegetasjon.

Carex pauciflora, Eriophorum vaginatum, Rhynchospora alba, Scheuchzeria palustris, Aulacomnium palustre, Sphagnum imbricatum, S. papillosum, S. pulchrum.

3. Arter i ombrotrof — ekstremrik vegetasjon.

Andromeda polifolia, Carex limosa, Drosera anglica, D. rotundifolia, Erica tetralix, Lycopodium selago, Myrica gale, Narthecium ossifragum, Oxycoccus spp., Scirpus caespitosus.

4. Arter i fattig og intermediær vegetasjon.

Carex echinata, C. canescens, C. magellanica, C. rotundata, Cornus suecica, Juncus filiformis, Trientalis europaea, Sphagnum angermanicum, S. annulatum, S. centrale, S. molle, S. riparium.

5. *Arter i fattig — ekstremrik vegetasjon.*

Carex lasiocarpa, *C. nigra*, *C. panicea*, *C. rostrata*, *Equisetum fluviale*, *Eriophorum angustifolium*, *Menyanthes trifoliata*, *Molinia coerulea*, *Potentilla erecta*, *Odontoschisma elongatum*.

6. *Arter i intermediær og rik vegetasjon (+ preferans for intermediær vegetasjon).*

Carex livida, *Viola palustris* +, *Calliergon sarmentosum*, *Dicranum bonjeani*, *Drepanocladus exannulatus* coll +, *D. tundrae*, *Sphagnum contortum*, *S. patyphyllum*, *S. subfulvum* +, *S. subnitens* +, *S. subsecundum* coll. +, *S. teres*, *S. warnstorffii*.

7. *Arter i ekstremrik, rik og intermediær vegetasjon.*

Carex chordorrhiza, *C. dioica*, *C. tumidicarpa*, *Equisetum palustre*, *Euphrasia frigida*, *Hammarbya paludosa*, *Juncus stygius*, *Pedicularis palustris*, *Pinguicula vulgaris*, *Rhynchospora fusca*, *Selaginella selaginoides*, *Scirpus hudsonianus*, *Succisa pratensis*, *Drepanocladus badius*, *Paludella squarrosa*, *Riccardia pinguis*.

8. *Arter i ekstremrik, rik og spredt i intermediær vegetasjon.*

Parnassia palustris, *Saussurea alpina*, *Tofieldia pusilla*, *Campylium stellatum*, *Drepanocladus revolvens* coll., *Leiocolea n. n.*, *Mnium rugicum*, *Scorpidium scorpioides*, *Tomenthypnum nitens*.

9. *Arter i ekstremrik og rik vegetasjon.*

Bartsia alpina, *Carex buxbaumii*, *C. flava*, *C. pulicaris*, *C. saxatilis*, *Crepis paludosa*, *Dactylorchis incarnata* coll., *Eriophorum latifolium*, *Juncus alpinus*, *Pedicularis oederi*, *Scirpus quinqueflorus*, *Thalictrum alpinum*, *Triglochin palustre*, *Bryum pseudotriquetrum*, *Calliergon giganteum*, *C. richardsonii*, *C. trifarium*, *Calliergonella cuspidata*, *Cinclidium stygium*, *Meesia trifaria*, *M. uliginosa*, *Mnium elatum*, *M. pseudopunctatum*.

10. *Arter i ekstremrik vegetasjon.*

Carex atrofusca, *C. capillaris*, *C. capitata*, *C. hostiana*, *C. lepidocarpa*, *C. microglochin*, *Dactylorchis pseudocordigera*, *Juncus castaneus*, *J. triglumis*, *Gymnadenia conopsea*, *Kobresia simpliciuscula*, *Listera ovata*, *Salix myrsinites*, *Saxifraga aizoides*, *Schoenus ferrugineus*, *Catascopium nigratum*, *Cratoneuron commutatum*, *Ctenidium molluscum*, *Fissidens adianthoides*, *F. osmundoides*, *Leiocolea rutheana*.

Gode ledearter (arter som bare fins i en vegetasjonstype) fins bare for den ekstremrike vegetasjonen (artsgruppe 10). De øvrige enhetene er godt karakterisert av skilleartene (arter som fins i en av to sammenligte enheter). Det er verdt å merke seg at det ikke fins en

eneste art som bare fins ombrotroft, og denne del av myrvegetasjonen karakteriseres bare gjennom negative kriterier.

Mosene er ofte de beste indikatorartene for de ulike enhetene, og på de fattigste myrene dominerer torvmosene (*Sphagnum spp.*), mens brunmosene (*Calliergon spp.*, *Campyllum stellatum*, *Drepanocladus spp.*, *Scorpidium scorpioides*) dominerer de rike enhetene.

B. Myrflåte — myrkant vegetasjonsgradienten.

I kanten av myrene fins en rekke arter som mangler ute på selve myrflåta. Oftest er forekomsten av trær og busker begrenset til myrkanten, selv om spredte furuer kan forekomme på tuvene også ute på myra. De artene som på myra bare fins i kanten, forekommer så godt som alltid også i andre vegetasjonstyper som skog — eng — eller heivegetasjon. Dette gjelder bl.a. arter som: svartor (*Alnus glutinosa*), slirestarr (*Carex vaginata*), sølvbunke (*Deschampsia caespitosa*), skogsnelle (*Equisetum silvaticum*), mjødurt (*Filipendula ulmaria*), kvitmaure (*Galium boreale*), engsoleie (*Ranunculus acris*) og vier-artene (*Salix spp.*).

Det fins også en god del arter som bare forekommer ute på selve myrflåta, og dette er eksklusive plantearter. Dette gjelder bl.a.: dystarr (*Carex limosa*), blystarr (*C. livida*), soldogg-artene (*Drosera spp.*) nykksiv, (*Juncus stygius*), myrak-artene (*Rhynchospora spp.*), sivblom (*Scheuchzeria palustris*). Dessuten er det en rekke mosearter som bare fins på myrene, bl.a. flere torvmosearter (*Sphagnum spp.*).

Mens de to andre hovedgradientene i myrvegetasjonen stort sett faller sammen med lett fattbare variasjoner i økologiske forhold, er denne vegetasjonsgradient mer kompleks. Liten torvdybde, skyggevirkning o.l. er faktorer som oftest henger sammen med kanteffekten.

C. Løsbunn-tuve-vegetasjonsgradienten.

De fleste myrene har ujevn, småkupert overflate. I myrvitenskapen skiller det ut fire ulike typer definert ut fra vegetasjonens sammensettning:

Tuvene er dominert av lyngartene, særlig er røsslyng (*Calluna*) og krekling (*Empetrum spp.*) vanlige. Gråmose og brun torvmose (*Sphagnum fuscum*) dominerer ofte i bunnen.

Fastmattene er faste å gå på og karakterisert av arter som rome (*Narthecium*), småbjønnskjegg (*Scirpus caespitosus*) og stjerne-mose (*Campyllum stellatum*).

Mykmattene får ved tråkk langvarige spor og karakteriseres av fuktighetskrevenende arter som dystarr, blystarr, myrak-artene, torvmoser, makkmose (*Scorpidium scorpioides*) og flere. Karplanteskjiktet er glissent, mens mosene dekker i bunnen.

Løsbunn har liten bæreevne og meget spredt forekomst av karplanter og moser som forekommer i mykmattene. Grunnvannet står det meste av året i dagen.

Variasjonen i vegetasjonen henger sammen med fuktighetsforholdene, vekslingene i grunnvannstand, torvens fasthet o.a.

MYRA SOM NATURESSURS

Økonomisk utnytting.

For *jordbruket* i vårt land har myrene til alle tider vært viktige produksjonsarealer. I mange hundre år er myrer benyttet som slåtte-mark, og i mange innlandsbygder utgjorde myrslåtten selve næringsgrunnlaget, idet det meste av vinterfôret ble hentet fra myrene. Høsting av den naturlige vegetasjonen er i dag ikke lønnsom, og myrene dyrkes for å øke produksjonen.

For *skogreising* grøftes årlig store arealer.

Myrene har i lange tider vært knyttet til *brenntorvproduksjon*, dessuten brukes en god del torv i dag til *strøtorv*. Med de effektive metoder for tørrelegging av myr en i dag rår over, blir det mer og mer vanlig å benytte myrene til *boligområder*, *idretts-* og *parkanlegg* osv.

Den økonomiske utnytting av myrene er tatt opp av andre ved symposiet som det henvises til.

Verdier av myr i naturtilstand.

Det ligger også mange interesser i å verne myrer i naturtilstand. Dette kan være av *økonomiske*, *rekreasjonsmessige*, *almenkulturelle* eller *vitenskapelige* grunner. Det følgende er en kort oppsummering av noen aspekter:

Ei fungerende myr er viktig for grunnvannsforholdene, og den har stor evne til å filtrere forurenset nedbørsvann. Myrtjern og kilder er viktige vannreserver.

Myra produserer plantemateriale som for en del avsettes og lagres som verdifull torv.

For en rekke jaktbare viltarter er myrene viktige næringsbiotoper, hekkebiotoper osv. Verdien av myrene for bær- og viltproduksjon henger nøye sammen med den rekreative verdien.

Myrene utgjør en vesentlig og karakteristisk del av vårt landskap som det rent estetisk er av stor verdi å ta vare på.

For undervisning på alle skoletrinn vil det være av betydning å ha tilgang på urørte myrer.

Gjennom lagrekken av torv inneholder myrer og små myrtjern viktige dokumenter for utforskningen av tidligere tiders klima og vegetasjon, og også for utforskningen av bosetting og jordbruk i de ulike deler av landet. Ved siden av disse historisk rettede forskningsinteresser, er det for forskning innen fagområder som biologi, geologi og geografi av største verdi å få bevart et representativt utvalg av myrer. I arbeidet med myrreservatplanen i Sør-Norge er hovedvekten lagt på de sistnevnte forskningsinteresser, noe jeg kommer tilbake til.

MYRFREDNING

Hovedkriterier for fredning.

Det prinsipp som bør legges til grunn for utnyttningen av våre myrer, som av alle andre naturressurser, er at ingen inngrep må bli tillatt før det er foretatt grundige undersøkelser og deretter avveining av inngrepenes fordeler og ulemper. Ved en slik totalvurdering må de nevnte og flere andre verdier av myrene tas med. Myrene som skal beholdes i naturtilstand vil oftest måtte vernes etter bygningsloven, mens det er meningen å benytte naturvernlovens strengere bestemmelser for områder av stor vitenskapelig interesse. Gjennom landsplanen for myrreservater søker en å komme fram til et utvalg av strengt freda områder som representerer variasjonsbredden av norske myrer. I arbeidet med å komme fram til dette utvalg, har vi i Sør-Norge først og fremst benyttet to kriterier:

1. Vern av representative myrkompleks for de ulike regioner.

Myrkompleksenes hydrotopografi og vegetasjon varierer fra landsdel til landsdel (jfr. s. 127) og primært ved en fredningsplan over norske myrer er det å gjøre et utvalg av de mest typiske kompleksene. I dette arbeidet må også myrenes dyresamfunn vurderes.

2. Vern av interessante økosystem av mindre vanlig eller ekstrem type.

Myrene er uunnværlige for en rekke spesialiserte plante- og dyrearter som bare kan leve på myrene. Dessuten er myrene nødvendige for dyrearter som i tillegg til andre naturtyper også trenger myrbiotoper.

Fredning av myr i Norge.

I forhold til andre land, kom vi i Norge seint i gang med arbeidet med fredning av myr, og status pr. i dag for gjennomførte fredninger er svak i forhold til alle land vi kan sammenligne oss med. De få myrene som er fredet i vårt land ligger opp mot og i fjellet eller nord i landet. Til nå er 4 myrer fredet som reservat:

Fokstumyra. Dovre. Oppland. — Prestegårdsmyra. Andøya. Nordland. — Vardnesmyra. Tranøy. Troms. — Færdesmyra i Neiden. Sør-Varanger. Finnmark.

Dessuten er følgende to myrer midlertidig fredet:

Sølandet. Brekken. Røros. Sør-Trøndelag, og Nordmyra. Trondheim. Sør-Trøndelag.

I tillegg er myrer fredet innen de 11 nasjonalparkene og de ca. 40 skogreservatene på statens grunn som til nå er opprettet.

I Nord-Norge har Per Hornburg vurdert for fredning 36 myrer i tillegg til de 3 reservat som er opprettet.

Det er myrene i låglandet i Sør-Norge som er mest utsatt for tekniske inngrep, men her er ingen myr endelig fredet. Det haster med å få gjennomført fredning av flere av de områdene som er foreslått.

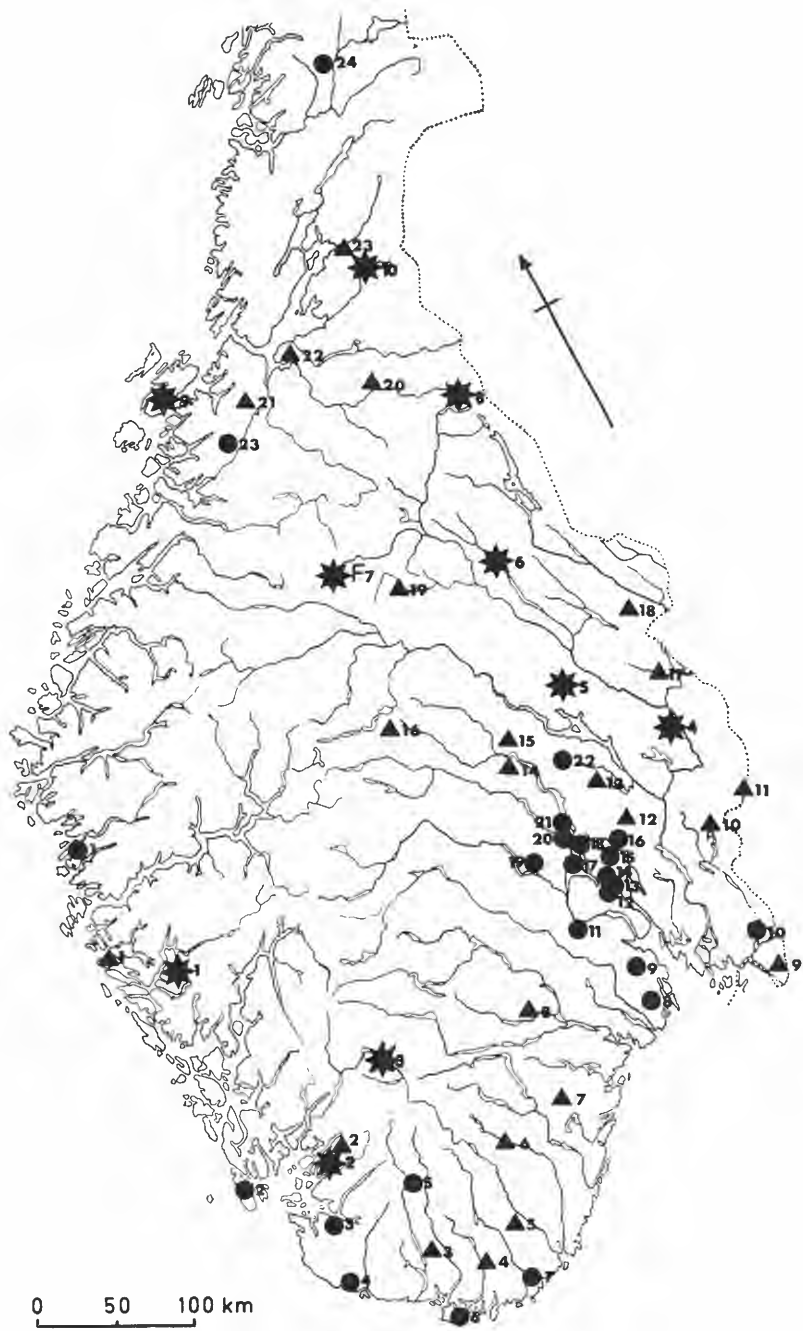

Fig. 2. Landsplan for myrreservater i Norge. Foreløpig oversikt over særlig verneverdige myrer i Sør-Norge, januar 1973.

F: Freda myr.

* (1—10) Gruppe 1a: Særlig verneverdig internasjonalt (Telma-myr).

△ (1—23) Gruppe 1b: Særlig verneverdig nasjonalt.

● (1—24) Gruppe 1c: Særlig verneverdig nasjonalt — små myrer.

Liste over myrene i fig. 2.

Gruppe 1a

1. Ø for Vestrevatn. Osterøy. Hordaland.
2. Måmyra. Hjelmeland. Rogaland.
3. Vidmyr. Bykle. Aust-Agder.
4. Rønnåsmyra. Grue. Hedmark.
5. Myrer på Hedemarksvidda. Vang/Løten. Hedmark.
6. Østamyrene. Rendalen. Hedmark.
7. Fokstumyra. Dovre. Oppland.
8. Sølandet. Brekken. Sør-Trøndelag.
9. Havmyrene. Hitra. Sør-Trøndelag.
10. Forra-området. Levanger/Stjørdal. Nord-Trøndelag.

Gruppe 1b

1. Storemyr, SØ for Mongstadhaugen. Austrheim/Lindås. Hordaland.
2. Øyastøl — Totlandselva. Hjelmeland. Rogaland.
3. Ved Bergvadstjern. Flekkefjord. Vest-Agder.
4. Grønslåttå ved Abestad. Audnedal. Vest-Agder.
5. Storslåtta. Evje og Hornnes. Aust-Agder.
6. N for Dale, Tovdal. Åmli. Aust-Agder.
7. Ved Svarttjønn. Gjerstad. Aust-Agder.
8. Stavsholtmyrene. Bø. Telemark.
9. Tranemosen. Halden. Østfold.
10. Fagermosen. Aurskog-Høland. Akershus.
11. Lindåsmyra. Eidskog. Hedmark.
12. Gjerimosen. Gjerdrum. Akershus.
13. Vindflomyrene. Østre Toten/Hurdal. Oppland.
14. Oktmyr. Søndre Land. Oppland.
15. Evjemyra. Gjøvik/Søndre Land. Oppland.
16. Ved Yddin. Øystre Slidre. Oppland.
17. Ved Rogbergstjernene. Åsnes. Hedmark.
18. Stenmyra. Trysil. Hedmark.
19. Atnasjømyrene. Foldal/Storelvdal. Hedmark.
20. Ved Hukkelvatna, SØ for Holtsjøen. Midtre Gauldal. Sør-Trøndelag.
21. Ved Sjøvasslikjølen og Gangåsvatnet. Orkdal. Sør-Trøndelag.
22. Nordmyra. Trondheim. Sør-Trøndelag.
23. Kaldvassmyra ved Ramsåsen. Verdal. Nord-Trøndelag.

Gruppe 1c

1. Ved Lona. Fjaler. Sogn og Fjordane.
2. Ved Stangaland, S for Eide. Karmøy. Rogaland.
3. Nordlandsmyra, N for Seldalsvatnet. Sandnes. Rogaland.
4. Ved Oгна. Hå. Rogaland.
5. Ved Instestøl. Sirdal. Vest-Agder.
6. Rørtjern. Farsund. Vest-Agder.
7. Småtjerna. Søgne. Vest-Agder.
8. Svinesmyra, Napperødtjern. Sandefjord. Vestfold.
9. Nyhusmyra. Ramnes. Vestfold.
10. Langemyr. Halden. Østfold.
11. Kolbergstjernmyra. Øvre Eiker. Buskerud.

12. Gjellebekkmyrene. Lier. Buskerud.
13. Ved Oppsjøen. Asker. Akershus.
14. Ved Ramsåsen. Bærum. Akershus.
15. Ved Lørensetertjern, Aurtjern, Blankvann. Oslo.
16. Slåttmyra. Nittedal. Akershus.
17. Lamyra. Ringerike. Buskerud.
18. N for Ultveitvatn. Ringerike. Buskerud.
19. Stormyra, Hamremoen. Krødsherad. Buskerud.
20. Sætervadtjernmyra. Ringerike. Buskerud.
21. Svarttjernmyr. Jevnaker. Oppland.
22. Geiteryggmyra. Vestre Toten. Oppland.
23. Myrer på Nordmarka. Surnadal/Rindal. Møre og Romsdal.
24. Ausvassråstormyra, Strompdalen. Namskogan. Nord-Trøndelag.

Flatberg og jeg har utarbeidet rapporter over alle oppsøkte myrer, og gruppert disse etter verneverdi. I samråd med Flatberg er det foretatt en nyvurdering av de foreslåtte verna myrene, og verneverdien er vurdert samlet for hele Sør-Norge. Grupperingen av myrene er foreløpig, og ytterligere undersøkelser vil nok i noen tilfeller endre prioriteringen. Følgende gruppering er gjort:

Gruppe 1. a. Særlig verneverdig internasjonalt (Telma-myr).

Ved starten av UNESCO's prosjekt Telma i 1967 ble det oppfordret til hvert land å søke å komme fram til fredning av et fåtall av store og velutvikla myrkompleks som har stor internasjonal verdi.

I Norge bør omkring 20 myrer plukkes ut og komme med i Telma-planen. Det er et krav at myrene er godt naturvitenskapelig dokumentert. Selv om dette kravet ikke er oppfylt i alle tilfeller, foreslås foreløpig 10 myrer i Sør-Norge som bør være med i Telma-planen, jfr. fig. 2 og tab. 1.

Tabell 1. Myrer foreslått som «særlig verneverdige internasjonalt» (Telma-myrer) i Sør-Norge.

Lokalitet	Høgde o. h i m	Hydrotopografisk myrkomplekstyp	Areal i km ²
1. Ø. for Vestrevatn, Osterøy, Hordaland	160	Atlantisk myr	2
2. Måmyra. Hjelmeland. Roga- land	500	Terrengdekkende myr	2—4
3. Vidmyr. Bykle. Aust-Agder	900	Bakkemyr	5—6
4. Rønnåsmyra. Grue. Hedm.	160	Eksentrisk høgmyr	1,5
5. Myrer på Hedmarksvidda. Vang/Løten, Hedmark	600	Streng-blandingsmyr	5—10
6. Østamyrene. Rendalen. Hed- mark	250	Flatmyr	6
7. Fokstumyra. Dovre. Oppland	950	Flatmyr ²	8

8. Sølendet. Brekken. Røros. Sør-Trøndelag	750	Bakkemyr	3
9. Havmyrene. Hitra. Sør- Trøndelag	50	Atlantisk myr	20—30
10. Forraområdet. Levanger/ Stjørdal. Nord-Trøndelag ..	400—500	Terrengdekkende myr og bakkemyr	115

Gruppe 1. b. Særlig verneverdig nasjonalt.

I arbeidet med den nasjonale myrreservatplanen gjelder det å få bevart mest mulig av variasjonsbredden av myrene gjennom fredning av noen store typiske myrkompleks. Et fåtall av disse vil komme med i Telma-planen, og de øvrige grupperes til 1. b.

I Sør-Norge er foreløpig 23 myrer foreslått til denne gruppe.

Gruppe 1. c. Særlig verneverdig nasjonalt-små myrer.

Myrene i denne gruppe er oftest små og har høyeste verneverdi. En stor del av de 24 myrene som er gruppert i denne vernekategori i Sør-Norge, er små rikmyrer i låglandet. Rike myrer dannes bare i områder med kalkrik undergrunn, og i låglandet i Sør-Norge fins dette så godt som bare i områder med høy befolkningskonsentrasjon. Dette har gjort at denne naturtypen som er særlig godt egnet til dyrking, er i fare for å forsvinne fra vårt land. Om ikke rikmyrer straks fredes i Oslo-området, vil ikke bare viktige typer av økosystem forsvinne, men også interessante arter fra vår flora.

I gruppe 1. c. inngår også små myrer som representerer spesielle forhold med hensyn på myrstruktur, stratigrafi, fauna osv.

Gruppe 2. Verneverdige myrer, av landsdelsinteresse.

For å dekke et videst mulig spekter av norske myrer, må det også vernes myrer utenom de særlig verneverdige. I gruppe 2 fins store og små myrer, dels inneholder gruppen myrer som ved ytterligere undersøkelser vil kunne komme i gruppe 1. For landsdelene har ofte disse myrene aller høyeste verneverdi. Fortsatt står svært mye arbeid igjen å gjøre før myrene tilhørende denne vernekategori er klargjort.

Myrene i gruppe 1 og 2 må fredes etter naturvernloven.

Gruppe 3. Verneverdige myrer av lokal interesse.

Disse myrene har det først og fremst lokal interesse å få vernet. Dette er myrer som ikke behøver å vernes etter naturvernloven.